

Жуасхан Б.

С.Сейфуллин атындағы Қазақ Агротехникалық зерттеу университеті,
Компьютерлік жүйелер және кәсіптік білім беру факультетінің магистранты

М.Д. Есекешова

ғылыми жетекші - п.ғ.к., доцент, Астана қ., Қазақстан, juaskhanbota@gmail.com

БОЛАШАҚ БІЛІМ АЛУШЫЛАРҒА ИНКЛЮЗИВТІ БІЛІМ БЕРУ

Аннотация. Мақалада <инклюзив>, <инклюзивті білім беру> ұғымдары қарастырылады. Болашақ білім алушыларға инклюзивті білім берудің маңызы, туындайтын проблемалар мен шешу жолдары қарастырылады.

Тірек сөздер: инклюзив, инклюзивті оқыту, инклюзивті білім беру, білім алушы, даму мүмкіндігі шектеулі білім алушылар, арнайы мамандар, проблемалар, шешу жолдары.

Аннотация. В статье рассматриваются понятия <инклюзив>, <инклюзивное образование>. Рассматриваются значение инклюзивного образования для будущих обучающихся, возникающие проблемы и пути их решения.

Ключевые слова: инклюзив, инклюзивное обучение, инклюзивное образование, обучающийся, обучающиеся с ограниченными возможностями в развитии, специальные специалисты, проблемы, пути решения.

Annotation. The article discusses the concepts of <inclusive>, <inclusive education>. The importance of inclusive education for future students, emerging problems and solutions are considered.

Key words: inclusive, inclusive education, inclusive education, student, students with developmental disabilities, special specialists, problems, solutions.

Қазіргі таңда Қазақстан Республикасының білім беру жүйесінің дамуында барлық білім алушылардың қажеттілік, мұқтаждықтарын ескере отырып соның ішінде ерекше қажеттіліктері бар студенттердің білім алуын қамтамасыз ету ерекше маңызға ие болып отыр. Әлем бойынша білім саласында даму мүмкіндігі шектеулі және мүгедек тұлғалардың өзге тұлғалармен бір деңгейде оқып, тәрбие алуы инклюзивті білім беру болып табылады. Болашақ білім алушыларды арнайы инклюзивті білім беруге даярлау мүгедек жандардың біртіндеп қоғамның толыққанды мүшесі ретінде, өзін-өзі жетілдіруге мүмкіндік алуына негіз бола алады.

Сондықтан қазіргі білім беру жүйесінде өзекті мәселелердің бірі болашақ студенттерді инклюзивті білім беру жүйесіне даярлауға тиімді білім беру бағдарламасын даярлау, педагогтардың барлығына бірдей оқу ортасын қалыптастыру және оқыту әдістемесін даярлау мүмкіндіктері болып табылады. Және де мәселелерді шешу үшін бірқатар міндеттер қарастырылуы қажет: “инклюзивті білім” және “инклюзивті білім беру” ұғымдарын нақтылау және де туындайтын қиындықтар мен шешімдерін қарастыру. Бұл міндеттерді толығымен қарастырмай болашақ білім алушыларды инклюзивті білім беруге даярлау мүмкін еместігі көрсетілді.

Әлемдік педагогиканың алдында тұрған маңызды талап жалпы білім алушыларды да инклюзивті білім беруге даярлаудың маңыздылығын арттырып отыр.

<Инклюзивті білім беру> ұғымының бастауы алғаш ағылшын тіліндегі <inclusion> деген терминге негізделген, біздің ана тілімізге аударғанда ол <енгізу, қосу> дегенді білдіреді. Ал француз тілінен аударғанда <inclusif> сөзі <құрамына кіреді, өзімді қосамын> дегенді, ал латын тілінен аударғанда <include><қосамын, біріктіремін> немесе <жасаймын, кіремін> деген мағынада аударылады.

Бұл білім беру жүйесін әлем ғалымдары <Инклюзивті білім беру дегеніміз – барлық балаларды соның ішінде мүмкіндіктері шектеулі балаларды жалпы білім алу үдерісіне толық енгізу және әлеуметтік бейімдеуге, жынысына, шығу тегіне, дініне, жағдайына қарамай, балаларды айыратын кедергілерді жоюға, ата-аналарын белсенділікке шақыруға, баланың түзету-педагогикалық және әлеуметтік мұқтаждықтарына арнайы қолдау, яғни, жалпы білім беру сапасы сақталған тиімді оқытуға бағытталған мемлекеттік саясат>, - деп анықтама береді [1].

Инклюзивті білім - бұл ерекше оқытуды қажет ететін тұлғалардың жалпы білім беру үдерісіне қосылуы мен кедергілердің жойылуына және олардың сапалы білім алуына тең қолжетімділігін

қамтамасыз ету мақсатында әлеуметтік бейімделуіне бағытталған біздің елімізде жаңадан қолдау тауып жатқан білім беру бағытының бірі [2].

Инклюзивті білім берудің ең маңызды мақсаттарының бірі – кез-келген білім беру ұйымының (балабақша-мектеп-колледж-ЖОО) болашақта мүгедектер мен даму мүмкіндігі шектеулі тұлғаларды қабылдауға дайын болуын қамтамасыз ету болып табылады. Инклюзивті білім беру жағдайына ие білім беру ұйымдарында біріншіден, мүгедектер мен даму мүмкіндігі шектеулі тұлғаларға деген қарым-қатынас өзгереді, екіншіден, білім беру идеологиясы оқу процесінің гуманизацияланына және оқытудың тәрбиелік бағытының артуына қарай күш сала отырып, өзгеруімен ерекшеленеді.

Жалпы бұл бағытты дамытуда, білім алушыларды оқыту барысында бірқатар қиындықтар туындайды

Біріншіден инклюзивті білім беру барысында стандарттық процедуралардың әзірленбегендігі, мүмкіндігі шектеулі білім алушылардың оқу дәрежесін үнемі қадағалау мақсатында білімді мониторинг жүргізу үшін индикаторлардың жоқтығы және ана тілімізде оқу-әдістемелік құралдардың аздығы. Оқу-тәрбие процесін ұйымдастыруда тәрбиеші педагогтардың арнайы білімдерінің болмауы және мамандар тарапынан тұрақты әдістемелік кеңестің аздығы. Сонымен қатар шектеулі білім алушылардың жеке проблемаларының болуы, яғни олардың ауырып қалуы, мектепке дейінгі ұйымға қатыспауы.

Екіншіден материалдық-техникалық базаның төмен болуы. Мүмкіндігі шектеулі білім алушыларды оқыту процесінде жеке дара тіл табудың қиындығы. Мамандарға арналған кабинеттердің жетіспеушілігі. Мүмкіндігі шектеулі білім алушылармен жұмыс істейтін тәрбиешілерге біліктілігін арттыру курстарының ұдайы жүргізілмеуі. Қазақ тілінде оқытатын педагог-дефектологтардың жетіспеушілігі, ауылдық аймақтарда арнайы мекемелер үшін тифлопедагогтар мен сурдопедагогтардың, логопедтер санының жетіспеушілігі күрделі мәселе болып отыр.[3]

Жоғарыда атап өткендей инклюзивті оқыту Қазақстанда енді қолдау алған білім беру бағыты және де атап айтқан бұл мәселелердің шешімі ұзақ әрі күрделі уақыт процесі және тұрақты қаралуы керек маңызға ие мәселе болып табылады.

Жәнеде болашақ білім алушыларға инклюзивті білім беруде кездесіп отырған бұл қиындықтарды бірнеше шешу жолдары төмендегідей:

- мүгедектер мәселесін қоғамның түсінуі және оларды қабылдауы;
- қатарластарымен қарым-қатынас;
- толыққанды білім беру;
- мүгедек емес тұлғаларды түсінуге, пікірлесуге тәрбиелеу;
- даму мүмкіндігі шектеулі білім алушыларды ерте тексеру және түзету-педагогикалық қолдау көрсету мекемелерінің көптеп ашылуы;
- балаға міндетті психологтық-педагогикалық жетелеу жүргізіп, жалпы білім беру үрдісімен кіріктіру;
- әр білім алушы үшін кіріктірудің мүмкін және қажетті түрін анықтау;
- даму мүмкіндігі шектеулі балаларды мектепке даярлау;
- даму мүмкіндігі шектеулі жандарды ерте анықтап, кешенді көмек көрсету;
- ерекше сұранысқа ие балаларды қанағаттандыру мақсатында жалпы типте білім беру мекемелерін техникалық құрал-жабдықтармен толықтыру;
- инклюзивті білім беруді дамыту үрдісінде қоғамдық мекемелерде ата-аналарды қатыстыру [1].

Аталған шешу жолдарынан нәтиже шығару көп жақты талпынысты, қолдауды, жұмыс жасауды талап етеді. Жәнеде бұл білім алушыларды инклюзивті білім берудің маңыздылығын айқындай түседі.

Қорытындылай келе, инклюзивті білім беру жүйесі әлем талабы, қоғам талабы ретінде қарастыра отырып, болашақ білім алушыларға инклюзивті білім беру барысында туындайтын қиындықтар мен оның шешімдері үздіксіз қадағалауда болып, көздеген нәтижеге жету қажет деп есептейміз.

Пайдаланылған көздердің тізімі

1. Г.Р. Бахтияров, К.М. Кеншілікова Инклюзивті білім беру: мәні және мәселелері: Оқу құралы. - Ақтөбе, 2019. – 159 б.
2. Мектепке дейінгі ұйымда инклюзивтік білім беру; әдістемелік ұсыным. – Астана, 2014. – 25 б.
3. Искакова А.Т., Монкебаева З.А., Закаева Г., Айтбаева А.Б., Байтұрсынова А.А., Основы инклюзивного образования. Учебное пособие. – Алматы: L-Pride, 2013. – 280 с